

De l'utilité du poète comique, en général, et d'Aristophane, en particulier
(paroles du coryphée directement adressées au public athénien)

Ἐξ οὗ γε χοροῖσιν ἐφέστηκεν τρυγικοῖς ὁ διδάσκαλος ἡμῶν,
οὐπω παρέβη πρὸς τὸ θέατρον λέξων ὥς δεξιός ἐστιν·
διαβαλλόμενος δ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐν Ἀθηναίοις ταχυβούλοις,
ὥς κωμῳδεῖ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τὸν δῆμον καθυβρίζει,
ἀποκρίνασθαι δεῖται νυνὶ πρὸς Ἀθηναίους μεταβούλους.
Φησὶν δ' εἶναι πολλῶν ἀγαθῶν αἷτιος ὑμῖν ὁ ποιητής,
παύσας ὑμᾶς ξενικοῖσι λόγοις μὴ λίαν ἐξαπατᾶσθαι,
μήτ' ἦδεσθαι θωπευομένους, μήτ' εἶναι χαννοπολίτας.
Πρότερον δ' ὑμᾶς ἀπὸ τῶν πόλεων¹ οἱ πρέσβεις ἐξαπατῶντες
πρῶτον μὲν ἰοστεφάνους ἐκάλουν· κάπειδὴ τοῦτό τις εἶποι,
εὐθύς διὰ τοὺς στεφάνους ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε.
Εἰ δέ τις ὑμᾶς ὑποθωπεύσας λιπαρὰς καλέσειεν Ἀθήνας,
ἦῤετο πᾶν ἂν διὰ τὰς λιπαράς, ἀφύων τιμὴν περιάψας.
Ταῦτα ποιήσας πολλῶν ἀγαθῶν αἷτιος ὑμῖν γεγένηται,
καὶ τοὺς δήμους ἐν ταῖς πόλεσιν δείξας ὥς δημοκρατοῦνται.
Τοιγάρτοι νῦν οὐκ² τῶν πόλεων τὸν φόρον ὑμῖν ἀπάγοντες
ἥξουσιν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦντες τὸν ποιητὴν τὸν ἄριστον,
ὅστις παρεκινδύνευσ' ἐν Ἀθηναίοις εἰπεῖν τὰ δίκαια.
Οὕτω δ' αὐτοῦ περὶ τῆς τόλμης ἤδη πόρρω κλέος ἦκει,
ὅτε καὶ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων τὴν πρεσβείαν βασανίζων
ἠρώτησεν πρῶτα μὲν αὐτοὺς πότεροι ταῖς ναυσὶ κρατοῦσιν,
εἶτα δὲ τοῦτον τὸν ποιητὴν ποτέρους εἶποι κακὰ πολλὰ·
τούτους γὰρ ἔφη τοὺς ἀνθρώπους πολὺ βελτίους γεγενῆσθαι
καὶ τῷ πολέμῳ πολὺ νικῆσειν τοῦτον ξύμβουλον ἔχοντας.

Aristophane

¹ Les cités alliées, comme aussi au vers 15.

² = (ici) οἱ ἐκ.

VERSION GRECQUE

L'orateur propose, la fortune dispose

Εἰ μετὰ τῆς αὐτῆς γνώμης, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς τε λόγους ἠκούετε τῶν συμβουλευόντων καὶ τὰ πράγματ' ἐκρίνετε, πάντων ἀσφαλέστατον ἦν ἂν τὸ συμβουλεύειν. Καὶ γὰρ εὐτυχῶς καὶ ἄλλως πράξαισι (λέγειν γὰρ εὐφήμως πάντα δεῖ) κοῖν' ἂν ἦν τὰ τῆς αἰτίας ὑμῖν καὶ τῷ πείσαντι. Νῦν δ' ἀκούετε μὲν τῶν ἀβούλεσθε λεγόντων ἥδιστα, αἰτιᾶσθε δὲ πολλάκις ἑξαπατᾶν ὑμᾶς αὐτοὺς, ἐὰν μὴ πάνθ' ὃν ἂν ὑμεῖς τρόπον βούλησθε γένηται, οὐ λογιζόμενοι τοῦθ' ὅτι τοῦ μὲν ζητῆσαι καὶ λογίσασθαι τὰ βέλτιστα, ὡς ἄνθρωπος, καὶ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν αὐτὸς ἕκαστός ἐστιν κύριος, τοῦ δὲ πραχθῆναι ταῦτα καὶ συνενεγκεῖν ἐν τῇ τύχῃ τὸ πλείστον μέρος γίνεται. Ἔστιν δ' ἄνθρωπον ὄντ' ἀγαπητὸν τῆς αὐτοῦ διανοίας λόγον ὑπέχειν· τῆς δὲ τύχης προσυποσχέιν ἕν τι τῶν ἀδυνάτων. Εἰ μὲν οὖν ἡύρημένον ἦν πῶς ἂν τις ἀσφαλῶς ἄνευ κινδύνου δημηγοροίη, μανί' ἂν παραλιπεῖν τοῦτον ἦν τὸν τρόπον· ἐπεὶ δ' ἀνάγκη τὸν περὶ τῶν μελλόντων πραγμάτων γνώμην ἀποφαινόμενον κοινωνεῖν τοῖς ἀπ' αὐτῶν γενομένοις καὶ μετέχειν τῆς ἀπὸ τούτων αἰτίας, αἰσχρὸν ἡγοῦμαι λέγειν μὲν ὡς εὖνους, μὴ ὑπομένειν δέ, εἴ τις ἐκ τούτου κίνδυνος ἔσται.

Εὐχομαι δὲ τοῖς θεοῖς, ἃ καὶ τῇ πόλει κάμοι συμφέρειν μέλλει, ταῦτ' ἐμοί τ' εἰπεῖν ἐλθεῖν ἐπὶ νοῦν καὶ ὑμῖν ἐλέσθαι. Τὸ γὰρ πάντα τρόπον ζητεῖν νικῆσαι, δυοῖν θάτερον, ἢ μανίας ἢ κέρδους ἕνεκ' ἐσπουδακότες φήσαιμ' ἂν εἶναι.

DÉMOSTHÈNE

VERSION GRECQUE

Rodomontades de Démosthène

Ἐνταῦθ¹ ἡμῖν ἀπόδειξιν ποίησαι, Δημόσθενες, τί ποτ' ἦν ἃ ἔπραξας, ἢ τί ποτ' ἦν ἃ ἔλεγες· καὶ εἰ βούλει, παραχωρῶ σοι τοῦ βήματος, ἕως ἂν εἴπῃς. Ἐπειδὴ δὲ σιγᾶς, ὅτι μὲν ἀπορεῖς, συγγνώμην ἔχω σοι, ἃ δὲ τότε ἔλεγες, ἐγὼ νυνὶ λέξω.

Οὐ μέμνησθε αὐτοῦ τὰ μιὰ καὶ ἀπίθανα ῥήματα, ἃ πῶς ποθ' ὑμεῖς, ὦ σιδηροί, ἐκαρτερεῖτε ἀκροώμενοι; ὅτ' ἔφη παρελθών· «Ἀμπελουργοῦσί τινες τὴν πόλιν, ὑποτέτμηται τὰ νεῦρα τοῦ δήμου, φορμορραφούμεθα, ἐπὶ τὰ στενά τινες ὥσπερ τὰς βελόνας διείρουσι. » Ταῦτα δὲ τί ἐστίν, ὦ κίναδος; ῥήματα ἢ θαύματα; Καὶ πάλιν ὅτε κύκλῳ περιδινῶν σεαυτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος ἔλεγες, ὡς ἀντιπράττων Ἀλεξάνδρῳ· «Ὁμολογῶ τὰ Λακωνικὰ συστήσαι, ὁμολογῶ Θετταλοὺς καὶ Περραιβοὺς ἀφιστάναι.» Σὺ Θετταλοὺς ἀφιστάναι; Σὺ γὰρ ἂν κώμην ἀποστήσειας; Σὺ γὰρ ἂν προσέλθοις μὴ ὅτι πρὸς πόλιν, ἀλλὰ πρὸς οἰκίαν, ὅπου κίνδυνος πάρεστιν; Ἀλλ' εἰ μὲν που χρήματα ἀναλίσκεται, προσκαθιζήσῃ, πρᾶξιν δὲ ἀνδρὸς οὐ πράξεις· ἐὰν δ' αὐτόματόν τι συμβῇ, προσποιήσῃ καὶ σεαυτὸν ἐπὶ τὸ γεγενημένον ἐπιγράψῃς· ἂν δ' ἔλθῃ φόβος τις, ἀποδράσῃ· ἂν δὲ θαρρήσωμεν, δωρεὰς αἰτήσεις καὶ χρυσοῖς στεφάνοις ἀξιώσεις στεφανοῦσθαι.

— Ναί, ἀλλὰ² δημοτικός ἐστίν.

Ἄν μὲν τοίνυν πρὸς τὴν εὐφημίαν αὐτοῦ τῶν λόγων ἀποβλέπητε, ἐξαπατηθήσεσθε, ὥσπερ καὶ πρότερον, ἐὰν δ' εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐκ ἐξαπατηθήσεσθε.

Eschine

¹ À l'époque où différentes cités grecques tentaient de se soulever contre le pouvoir macédonien.

² « Oui, dira-t-on, mais... »

VERSION GRECQUE

Andocide ne saurait faire oublier sa jeunesse impie

Ἀδύνατον δὲ καὶ ὑμῖν ἐστὶ, περὶ τοιούτου πράγματος φέρουσι τὴν ψήφον, ἢ κατελεῆσαι ἢ καταχαρίσασθαι Ἀνδοκίδῃ. Φέρε γάρ, ἂν νυνὶ Ἀνδοκίδης ἀθῶος ἀπαλλαγῇ δι' ὑμᾶς ἐκ τοῦδε τοῦ ἀγῶνος καὶ ἔλθῃ κληρωσόμενος τῶν ἐννέα ἀρχόντων καὶ λάχῃ βασιλεύς, ἄλλο τι ἢ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ θυσίας θύσει καὶ εὐχὰς εὖξεται κατὰ τὰ πάτρια, τὰ μὲν ἐν τῷ ἐνθάδε Ἐλευσινίῳ, τὰ δὲ ἐν τῷ Ἐλευσίνι ἱερῷ, καὶ τῆς ἐορτῆς ἐπιμελήσεται μυστηρίοις, ὅπως ἂν μηδεὶς ἀδικῇ μηδὲ ἀσεβῇ περὶ τὰ ἱερά ; Καὶ τίνα γνώμην οἴεσθε ἔξειν τοὺς μύστας τοὺς ἀφικνουμένους, ἐπειδὴν ἴδωσι τὸν βασιλέα ὅστις ἐστὶ καὶ ἀναμνησθῶσι πάντα τὰ ἡσεβημένα αὐτῷ, ἢ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἱ ἔνεκα ταύτης τῆς ἐορτῆς ἔρχονται ἢ θύειν εἰς ταύτην τὴν πανηγυριν βουλόμενοι ἢ θεωρεῖν ; Οὐδὲ γὰρ ἀγνῶς ὁ Ἀνδοκίδης οὔτε τοῖς ἔξω οὔτε τοῖς ἐνθάδε διὰ τὰ ἡσεβημένα. Ἀναγκαίως γὰρ ἔχει ἀπὸ τῶν πολὺ διαφερόντων ἢ κακῶν ἢ ἀγαθῶν ἔργων τοὺς ποιήσαντας γινώσκεσθαι. Ἐπειτα δὲ καὶ διώχληκε πόλεις πολλὰς ἐν τῇ ἀποδημίᾳ, Σικελίαν, Ἰταλίαν, Πελοπόννησον, Θετταλίαν, Ἑλλήσποντον, Ἰωνίαν, Κύπρον · βασιλέας πολλοὺς κεκολάκευκεν, ᾧ ἂν ξυγγένηται, πλὴν τοῦ Συρακοσίου Διονυσίου. Οὗτος δὲ ἢ πάντων εὐτυχέστατός ἐστιν ἢ πλεῖστον γνώμη διαφέρει τῶν ἄλλων, ὃς μόνος τῶν συγγενομένων Ἀνδοκίδῃ οὐκ ἐξηπατήθη ὑπ' ἀνδρὸς τοιούτου, ὃς τέχνην ταύτην ἔχει, τοὺς μὲν ἐχθροὺς μηδὲν ποιεῖν κακόν, τοὺς δὲ φίλους ὃ τι ἂν δύνηται κακόν. Ὡστε μὰ τὸν Δία οὐ ῥαδίόν ἐστιν ὑμῖν αὐτῷ οὐδὲν χαρισαμένοις παρὰ τὸ δίκαιον λαθεῖν τοὺς Ἕλληνας.

LYSIAS, *Contre Andocide, affaire d'impiété*

VERSION GRECQUE

Le mariage imaginaire

Pour convaincre Clytemnestre d'amener leur fille à Aulis, Agamemnon a prétendu qu'Iphigénie devait épouser Achille, mais sans avertir ce dernier de sa ruse.

Clytemnestre sort de la tente d'Agamemnon.

ΚΛΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ

ὦ παῖ θεᾶς Νηρηΐδος, ἔνδοθεν λόγων
τῶν σῶν ἀκούσας· ἐξέβην πρὸ δωμάτων.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ

ὦ πότνι· αἰδώς, τήνδε τίνα λεύσσω ποτὲ
γυναῖκα, μορφὴν εὐπρεπὴ κεκτημένην ;

5 Κλ. — Οὐ θαῦμά σ' ἡμᾶς ἀγνοεῖν, οἷς μὴ πάρος
προσήκες· αἰνῶ δ' ὅτι σέβεις τὸ σωφρονεῖν.

Αχ. — Τίς δ' εἶ ; Τί δ' ἤλθες Δαναΐδων ἐς σύλλογον,
γυνὴ πρὸς ἄνδρας ἀσπίσιν πεφραγμένους¹ ;

10 Κλ. — Λήδας μὲν εἰμι παῖς, Κλυταιμῆστρα δέ μοι
ὄνομα, πόσις δέ μουστίς Ἀγαμέμνων ἄναξ.

Αχ. — Καλῶς ἔλεξας ἐν βραχεὶ τὰ καίρια·
αἰσχροὺς δέ μοι γυναιξὶ συμβάλλειν λόγους.

Κλ. — Μείνον – τί φεύγεις ; – δεξιάν τ' ἐμὴ χερὶ
σύναψον, ἀρχὴν μακαρίων νυμφευμάτων.

15 Αχ. — Τί φῆς ; Ἐγὼ σοι δεξιάν ; Αἰδοίμεθ' ἂν
Ἀγαμέμνον', εἰ ψάυοιμεν ὧν μὴ μοι θέμις.

Κλ. — Θέμις μάλιστα, τὴν ἐμὴν ἐπεὶ γαμεῖς
παῖδ', ὦ θεᾶς παῖ ποντίας Νηρηίδος.

20 Αχ. — Ποίους γάμους φῆς ; Ἀφασία μ' ἔχει, γύναι·
εἰ μὴ τι παρανοοῦσα καινουργεῖς λόγον.

Κλ. — Πᾶσιν τόδ' ἐμπέφυκεν, αἰδεῖσθαι φίλους
καινοὺς ὀρώσι καὶ γάμων μεμνημένους.

Αχ. — Οὐπώποτ' ἐμνήστευσα παῖδα σὴν, γύναι,
οὐδ' ἐξ Ἀτρειδῶν ἤλθέ μοι λόγος γάμων.

EURIPIDE, *Iphigénie à Aulis*

¹ Voir φράσσω, attique φράττω.

VERSION GRECQUE

UN MARCHÉ DE DUPES

Alcibiade explique à Socrate pourquoi il juge que le célèbre philosophe est seul digne de devenir son éraste. Mais la réponse qu'il reçoit n'est pas celle qu'il attendait.

Σὺ ἐμοὶ δοκεῖς, ἦν δ' ἐγώ, ἐμοῦ ἐραστῆς ἄξιος γεγονέναι μόνος, καί μοι φαίνει ὀκνεῖν μνησθῆναι πρὸς με. Ἐγὼ δὲ οὕτως ἔχω · πάνυ ἀνόητον ἡγοῦμαι εἶναι σοὶ μὴ οὐ καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι καὶ εἴ τι ἄλλο ἢ τῆς οὐσίας τῆς ἐμῆς δέοιο ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν. Ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι πρεσβύτερον τοῦ ὥς ὅτι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι, τούτου δὲ οἶμαι μοι συλλήπτορα οὐδένα κυριώτερον εἶναι σοῦ. Ἐγὼ δὴ τοιούτῳ ἀνδρὶ πολὺ μάλλον ἂν μὴ χαριζόμενος αἰσχυνοίμην τοὺς φρονίμους, ἢ χαριζόμενος τούς τε πολλοὺς καὶ ἄφρονας.

Καὶ οὗτος ἀκούσας μάλα εἰρωνικῶς καὶ σφόδρα ἑαυτοῦ τε καὶ εἰωθότως ἔλεξεν · « ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, κινδυνεύεις τῷ ὄντι οὐ φαῦλος εἶναι, εἴπερ ἀληθῆ τυγχάνει ὄντα ἃ λέγεις περὶ ἐμοῦ καὶ τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύναμις δι' ἧς ἂν σὺ γένοιο ἀμείνων · ἀμήχανόν τοι κάλλος ὀρώης ἂν ἐν ἐμοὶ καὶ τῆς παρὰ σοὶ εὐμορφίας πάμπαν διαφέρων. Εἰ δὴ καθορῶν αὐτὸ κοινώσασθαι τέ μοι ἐπιχειρεῖς καὶ ἀλλάξασθαι κάλλος ἀντὶ κάλλους, οὐκ ὀλίγῳ μου πλεονεκτεῖν διανοῇ, ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἀλήθειαν καλῶν¹ κτᾶσθαι ἐπιχειρεῖς καὶ τῷ ὄντι “ χρύσεια χαλκείων² ” διαμείβεσθαι νοεῖς. Ἀλλ', ὦ μακάριε, ἄμεινον σκόπει, μή σε λανθάνω οὐδὲν ὦν. Ἦ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὅξυ βλέπειν ὅταν ἢ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ · σὺ δὲ τούτων ἔτι πόρρω. »

PLATON

¹ Le mot καλῶν est en facteur commun.

² Forme épique pour χαλκείων.

VERSION GRECQUE

FEMME FATALE !

Isocrate réhabilite Pâris et la préférence qu'il accorda, lors du fameux jugement des déesses, à Aphrodite et à son offre de l'unir à Hélène.

Θαυμάζω δ' εἴ τις οἶεται κακῶς βεβουλευσθαι τὸν μετὰ ταύτης ζῆν ἐλόμενον, ἧς ἔνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων ἀποθνήσκειν ἠθέλησαν. Πῶς δ' οὐκ ἂν ἦν ἀνόητος, εἰ τοὺς θεοὺς εἰδὼς περὶ κάλλους φιλονεικοῦντας αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησεν, καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε μεγίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς κάκεινας ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας ;

Τίς δ' ἂν τὸν γάμον τὸν Ἑλένης ὑπερείδεν, ἧς ἀρπασθείσης οἱ μὲν Ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν ὥσπερ ὅλης τῆς Ἑλλάδος πεπορθημένης, οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν ὅσον περ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν. Δῆλον δ' ὡς ἑκάτεροι διετέθησαν· πολλῶν γὰρ αὐτοῖς πρότερον ἐγκλημάτων γενομένων ὑπὲρ μὲν τῶν ἄλλων ἡσυχίαν ἦγον, ὑπὲρ δὲ ταύτης τηλικούτον συνεστήσαντο πόλεμον οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν ὅσος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν. Ἐξὸν δὲ τοῖς μὲν ἀποδοῦσιν Ἑλένην ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν, τοῖς δ' ἀμελήσασιν ἐκείνης ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέλησαν· ἀλλ' οἱ μὲν περιεώρων καὶ πόλεις ἀναστάτους γιγνομένας καὶ τὴν χώραν πορθημένην ὥστε μὴ προσέσθαι τοῖς Ἕλλησιν αὐτήν, οἱ δ' ἡρσούντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας καταγυράσκειν καὶ μηδέποτε τοὺς αὐτῶν ἰδεῖν μᾶλλον ἢ ἑκείνην καταλιπόντες εἰς τὰς αὐτῶν πατρίδας ἀπελθεῖν.

ISOCRATE

VERSION GRECQUE

UN AMOUR HONNÊTE

Eschine, qui accuse Timarque de s'être prostitué dans sa jeunesse, a appris que son adversaire allait faire monter à la tribune un homme important afin de dénoncer son hypocrisie. Il se défend donc par avance contre cette charge.

Κάνταῦθα δὴ τινα καταδρομήν, ὥς ἀκούω, μέλλει περὶ ἐμοῦ ποιεῖσθαι, ἐπερωτῶν εἰ οὐκ αἰσχύνομαι αὐτὸς μὲν ἐν τοῖς γυμνασίοις ὀχληρὸς ὢν καὶ πλείστων ἐραστῆς γεγονώς, τὸ δὲ πρᾶγμα εἰς ὄνειδος καὶ κινδύνους καθιστάς. Καὶ τὸ τελευταῖον, ὥς ἀπαγγέλλουσί τινές μοι, εἰς γέλωτα καὶ λῆρόν τινα προτρεπόμενος ὑμᾶς, ἐπιδείξεσθαι μου φησὶν ὅσα πεποίηκα ἐρωτικὰ εἰς τινὰς ποιήματα, καὶ λοιδοριῶν τινων καὶ πληγῶν ἐκ τοῦ πράγματος, αἱ περὶ ἐμὲ γεγέννηται, μαρτυρίας φησὶ παρέξεσθαι.

Ἐγὼ δὲ οὔτε ἔρωτα δίκαιον ψέγω, οὔτε τοὺς κάλλει διαφέροντάς φημι πεπορνεῦσθαι, οὔτ' αὐτὸς ἐξαρνοῦμαι μὴ οὐ¹ γεγονέναι ἐρωτικὸς καὶ ἔτι καὶ νῦν εἶναι, τάς τε ἐκ τοῦ πράγματος γιγνομένας πρὸς ἐτέρους φιλονεικίας καὶ μάχας οὐκ ἀρνοῦμαι μὴ οὐχὶ συμβεβηκέναι μοι. Περὶ δὲ τῶν ποιημάτων ὧν φασιν οὗτοί με πεποιηκέναι, τὰ μὲν ὁμολογῶ, τὰ δὲ ἐξαρνοῦμαι μὴ τοῦτον ἔχειν τὸν τρόπον, ὃν οὗτοι διαφθείροντες παρέξονται.

Ὅριζομαι δ' εἶναι τὸ μὲν ἐρᾶν τῶν καλῶν καὶ σωφρόνων φιланθρώπου πάθος καὶ εὐγνώμονος ψυχῆς, τὸ δὲ ἀσελγαίνειν ἀργυρίου τινὰ μισθούμενον ὑβριστοῦ καὶ ἀπαιδεύτου ἀνδρὸς ἔργον εἶναι· καὶ τὸ μὲν ἀδιαφθόρως ἐρᾶσθαι φημι καλὸν εἶναι, τὸ δ' ἐπαρθέντα μισθῷ πεπορνεῦσθαι αἰσχρὸν.

ESCHINE

¹ Ici, comme après, négations explétives.

VERSION GRECQUE

JALOUSIE BARBARE

Hermione s'en prend à Andromaque, réfugiée dans le temple de Thétis : jalouse de la veuve d'Hector et du fils que cette dernière a eu avec Néoptolème, elle accuse sa rivale d'être cause de sa stérilité et lui prête tous les vices.

- Σὺ δ' οὔσα δούλη καὶ δορίκτητος γυνή
δόμους κατασχεῖν ἐκβαλοῦς' ἡμᾶς θέλεις
τούσδε, στυγούμαι δ' ἀνδρὶ φαρμάκοισι σοῖς,
νηδὺς δ' ἀκύμων διὰ σέ μοι διόλλυται·
5. δεινὴ γὰρ ἡπειρώτις ἐς τὰ τοιάδε
ψυχὴ γυναικῶν· ὦν ἐπασχήσω σ' ἐγώ,
κούδέν σ' ὀνήσει δῶμα Νηρηίδος τόδε,
οὐ βωμὸς οὐδὲ ναός, ἀλλὰ κατθανῇ.
Ἦν δ' οὖν βροτῶν τίς σ' ἢ θεῶν σῶσαι θέλη,
10. δεῖ σ' ἀντὶ τῶν πρὶν ὀλβίων φρονημάτων
πτῆξαι ταπεινὴν προσπείειν τ' ἐμὸν γόνυ,
σαίρειν τε δῶμα τοῦμὸν ἐκ χρυσηλάτων
τευχέων χερὶ σπείρουσαν Ἀχελῷου δρόσον,
γνώναί θ' ἴν' εἰ γῆς. Οὐ γάρ ἐσθ' Ἐκτωρ τάδε,
15. οὐ Πρίαμος οὐδὲ χρυσός, ἀλλ' Ἑλλὰς πόλις.
Ἐς τοῦτο δ' ἤκεις ἀμαθίας, δύστηνε σύ,
ἢ παιδὶ πατρὸς, ὃς σὸν ὤλεσεν πόσιν,
τολμᾷς ξυνεύδειν καὶ τέκν' αὐθέντου πάρα
τίκτειν. Τοιοῦτον πᾶν τὸ βάρβαρον γένος·
20. πατὴρ τε θυγατρὶ παῖς τε μητρὶ μείγνυται
κόρη τ' ἀδελφῷ, διὰ φόνου δ' οἱ φίλτατοι
χωροῦσι, καὶ τῶνδ' οὐδὲν ἐξείργει νόμος.

EURIPIDE

VERSION GRECQUE

LA FORCE DES DISCOURS

Pour convaincre Socrate, qui prétend ne pas chercher à préparer sa défense, Hermogène lui rappelle la force de la rhétorique : qu'on soit innocent ou coupable, ce sont les discours qui fondent la conviction des juges.

Σωκράτους δὲ ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι μεμνήσθαι καὶ ὥς ἐπειδὴ ἐκλήθη εἰς τὴν δίκην ἐβουλεύσατο περὶ τε τῆς ἀπολογίας καὶ τῆς τελευτῆς τοῦ βίου. Γεγράφασι μὲν οὖν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ · ᾧ καὶ δῆλον ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἐρρήθη ὑπὸ Σωκράτους. Ἀλλ' ὅτι ἤδη ἑαυτῷ ἠγείτο αἰρετώτερον εἶναι τοῦ βίου θάνατον, τοῦτο οὐ διεσαφηνίσαν · ὥστε ἀφρονεστέρα αὐτοῦ φαίνεται εἶναι ἢ μεγαληγορία. Ἑρμογένης μέντοι ὁ Ἱππονίκου ἐταῖρός τε ἦν αὐτῷ καὶ ἐξήγγειλε περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα ὥστε πρέπουσαν φαίνεσθαι τὴν μεγαληγορίαν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ. Ἐκεῖνος γὰρ ἔφη ὁρῶν αὐτὸν περὶ πάντων μᾶλλον διαλεγόμενον ἢ περὶ τῆς δίκης εἰπεῖν · « Οὐκ ἐχρῆν μέντοι σκοπεῖν, ὦ Σώκρατες, καὶ ὅ τι ἀπολογήσῃ ; » Τὸν δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀποκρίνασθαι · « Οὐ γὰρ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι ; » Ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐρέσθαι · « Πῶς ; » « Ὅτι οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν · ἦνπερ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην ἀπολογίας. » Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν πάλιν λέγειν · « Οὐχ ὁρᾷς τὰ Ἀθηναίων δικαστήρια ὥς πολλάκις μὲν οὐδὲν ἀδικοῦντας λόγῳ παραχθέντες ἀπέκτειναν, πολλάκις δὲ ἀδικοῦντας ἢ ἐκ τοῦ λόγου οἰκτίσαντες ἢ ἐπιχαρίτως εἰπόντας ἀπέλυσαν ; »

XÉNOPHON

VERSION GRECQUE

LES MISÈRES DE LA VIE D'UN MONARQUE

Au cours d'un entretien privé, en 29 avant J.-C., Agrippa tente de détourner son ami Octave (le futur Auguste) d'aspirer au pouvoir absolu.

Εἰ δέῃ τι καὶ περὶ τῶν ἰδία σοὶ αὐτῷ συμφερόντων εἰπεῖν, πῶς μὲν ἂν ὑπομείνεις τοσαῦτα καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διοικῶν, πῶς δ' ἂν μὴ ὑγιαίνων ἐξαρκέσεις; Τίνος δ' ἂν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἀπολαύσεις, πῶς δ' ἂν στερόμενος αὐτῶν εὐδαιμονήσεις; Τίνι δ' ἂν ἀκριβῶς ἡσθείης, πότε δ' οὐκ ἂν ἰσχυρῶς λυπηθείης; Πᾶσα γὰρ ἀνάγκη τὸν τηλικαύτην ἀρχὴν ἔχοντα καὶ φροντίζειν πολλὰ καὶ δεδιέναι πολλὰ, καὶ τῶν μὲν ἡδίστων ἐλάχιστα ἀπολαύειν, τὰ δὲ δυσχερέστατα αἰεὶ καὶ πανταχοῦ καὶ ἀκούειν καὶ ὁρᾶν καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν. Ὅθεν, οἶμαι, καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροί τινες οὐδὲ διδομένας σφίσι βασιλείας ἐδέξαντο.

Ταῦτ' οὖν προιδόμενος προβούλευσαι πρὶν ἐν αὐτοῖς γενέσθαι· αἰσχρὸν γάρ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστι παρακύψαντά τινα ἅπαξ ἐς αὐτὰ ἀναδύναι. Μηδέ σε ἐξαπατήσῃ μήτε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας μήθ' ἡ περιουσία τῶν κτημάτων, μὴ τὸ στίφος τῶν σωματοφυλάκων, μὴ ὁ ὄχλος τῶν θεραπευόντων. Οἷ τε γὰρ πολὺν δυνάμενοι πολλὰ πράγματα ἔχουσι, καὶ οἱ συχνὰ κεκτημένοι συχνὰ ἀναλίσκειν ἀναγκάζονται, τά τε πλήθη τῶν δορυφόρων διὰ τὰ πλήθη τῶν ἐπιβουλευόντων ἀθροίζεται, καὶ οἱ κολακεύοντες ἐπιτρίψειαν ἂν τινα μᾶλλον ἢ σώσειαν. Ὡσθ' ἕνεκα τούτων οὐδ' ἂν εἰς εὖ φρονῶν αὐταρχῆσαι ἐπιθυμήσειεν.

DION CASSIUS

VERSION GRECQUE

CONTROVERSE AUTOUR D'UNE AGRESSION À DOMICILE

L'origine de la querelle entre le plaideur et son adversaire, Simon, est une rivalité amoureuse pour un jeune homme. Victime des violences et du harcèlement de Simon, le plaideur s'est abstenu de riposter et a préféré s'éloigner d'Athènes un certain temps, avec son jeune compagnon, pour éviter le scandale. Mais à son retour, Simon a déposé une plainte pour « coups et blessures avec préméditation et intention de tuer ».

Λέγει δ' ὡς ἡμεῖς¹ ἦλθομεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὴν τούτου ὄστρακον ἔχοντες, καὶ ὡς ἠπείλουν αὐτῷ ἐγὼ ἀποκτενεῖν, καὶ ὡς τοῦτό ἐστιν ἡ πρόνοια. Ἐγὼ δ' ἠγοῦμαι, ὦ βουλή, ῥάδιον εἶναι γνῶναι ὅτι ψεύδεται, οὐ μόνον ὑμῖν τοῖς εἰωθόσι σκοπεῖσθαι περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. Τῷ γὰρ ἂν δόξειε πιστὸν ὡς ἐγὼ προνοηθεὶς καὶ ἐπιβουλεύων ἦλθον ἐπὶ τὴν Σίμωνος οἰκίαν μεθ' ἡμέραν, μετὰ τοῦ μειρακίου, τοσούτων ἀνθρώπων παρ' αὐτῷ συνειλεγμένων, εἰ μὴ εἰς τοῦτο μανίας ἀφικόμην ὥστε ἐπιθυμεῖν εἰς ὧν πολλοῖς μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εἰδὼς ὅτι ἀσμένως ἂν με εἶδεν ἐπὶ ταῖς θύραις ταῖς αὐτοῦ, ὅς καὶ ἐπὶ τὴν ἐμὴν οἰκίαν φοιτῶν εἰσῆει βία, καὶ οὔτε τῆς ἀδελφῆς οὔτε τῶν ἀδελφιδῶν φροντίσας ζητεῖν με ἐτόλμα, καὶ ἐξευρὼν οὐ δειπνῶν ἐτύγγανον, ἐκκαλέσας ἔτυπτό με ; Καὶ τότε μὲν ἄρα, ἵνα μὴ περιβόητος εἶην, ἡσυχίαν ἤγον, συμφορὰν ἐμαυτοῦ νομίζων τὴν τούτου πονηρίαν · ἐπειδὴ δὲ χρόνος διεγένετο, πάλιν, ὡς οὗτός φησιν, ἐπεθύμησα περιβόητος γενέσθαι ; Καὶ εἰ μὲν ἦν παρὰ τούτῳ τὸ μειράκιον, εἶχεν ἂν τινα λόγον τὸ ψεῦδος αὐτῷ ὡς ἐγὼ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἠναγκαζόμην ἀνοητότερόν τι ποιεῖν τῶν εἰκότων · νῦν δὲ τούτῳ οὐδὲ διελέγετο.

LYSIAS

¹ Le pronom renvoie au plaideur et à son jeune compagnon. Le sujet du verbe λέγει est Simon, l'accusateur.

VERSION GRECQUE

Héraclès peut-il hériter de son père?

À la tête de la nouvelle cité des oiseaux, Peishétairos exige des Olympiens la souveraineté universelle. Trois dieux, dont Poséidon et son neveu Héraclès, viennent en délégation pour négocier.

ΠΟΣΕΙΔΩΝ	Τί δαὶ ποιῶμεν ;
ΗΡΑΚΛΗΣ	Ὅ τι ; διαλλαττώμεθα.
ΠΟΣΕΙΔΩΝ	Τί, ῥ' ἔζυρ' ; Οὐκ οἶσθ' ἐξαπατῶμενος πάλαι ; Βλάπτεις δέ τοι σὺ σαυτόν. Ἦν γὰρ ἀποθάνη ὁ Ζεὺς παραδούς τούτοισι ¹ τὴν τυραννίδα, πένης ἔσει σύ· σοῦ γὰρ ἅπαντα γίγνεται τὰ χρήμαθ', ὅσ' ἂν ὁ Ζεὺς ἀποθνήσκων καταλίπη.
ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ	Οἷμοι τάλας, οἷόν σε περισοφίζεται. Δεῦρ' ὥς ἔμ' ἀποχώρησον, ἵνα τί σοι φράσω. Διαβάλλεται σ' ὁ θεῖος, ὃ πόνηρε σύ. Τῶν γὰρ πατρώων οὐδ' ἀκαρῇ μέτεστί σοι κατὰ τοὺς νόμους· νόθος γὰρ εἶ κοῦ γνήσιος. Ἐγὼ νόθος ; Τί λέγεις ;
ΗΡΑΚΛΗΣ	Σὺ μέντοι νῆ Δία
ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ	ὣν γ' ἐκ ξένης γυναικός. Ἦ πῶς ἂν ποτε ἐπὶ κληρον εἶναι τὴν Ἀθηναίαν δοκεῖς, οὔσαν θυγατέρ', ὄντων ἀδελφῶν γνησίων ;
ΗΡΑΚΛΗΣ	Τί δ' ἦν ὁ πατήρ ἐμοὶ διδῶ τὰ χρήματα νοθεῖ' ἀποθνήσκων ;
ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ	Ὅ νόμος αὐτὸν οὐκ ἔῃ. Οὗτος ὁ Ποσειδῶν πρῶτος, ὃς ἐπαίρει σε νῦν, ἀνθέξεταί σου τῶν πατρώων χρημάτων, φάσκων ἀδελφὸς αὐτὸς εἶναι γνήσιος. Ἐρῶ δὲ δὴ καὶ τὸν Σόλωνός σοι νόμον· « Νόθος δὲ μὴ εἶναι ἀγχιστεῖαν παίδων ὄντων γνησίων· ἐὰν δὲ παῖδες μὴ ᾧσι γνήσιοι, τοῖς ἐγγυτάτω γένους μετεῖναι τῶν χρημάτων. »
ΗΡΑΚΛΗΣ	Ἐμοὶ δ' ἄρ' οὐδὲν τῶν πατρώων χρημάτων μέτεστιν ;
ΠΕΙΣΕΤΑΙΡΟΣ	Οὐ μέντοι μὰ Δία.

ARISTOPHANE

¹ Le pronom τούτοισι désigne les oiseaux.

VERSION GRECQUE

Il n'y a pas d'âge pour monter au front

Le vieux Iolaos, jadis compagnon d'armes d'Héraclès, décide malgré son grand âge de participer à la bataille qui doit décider du sort de ses protégés, les enfants d'Héraclès, poursuivis par l'armée d'Eurysthée et défendus par les Athéniens. Un serviteur l'aide à se préparer.

	ΘΕΡΑΠΩΝ	Ὅπλων μὲν ἤδη τήνδ' ὄρᾳς παντευχίαν,
φθάνοις δ' ἂν οὐκ ἂν τοῖσδε σὸν κρύπτων δέμας·
ὥς ἐγγὺς ἀγὼν καὶ μάλιστ' Ἄρης στυγεῖ
μέλλοντας· εἰ δὲ τευχέων φοβῇ βάρος,
5 νῦν μὲν πορεύου γυμνός, ἐν δὲ τάξεσιν
κόσμῳ πυκάζου τῷδ'· ἐγὼ δ' οἴσω τέως.
	ΙΟΛΑΟΣ	Καλῶς ἔλεξας· ἀλλ' ἐμοὶ πρόχειρ' ἔχων
τεύχη κόμιζε, χειρὶ δ' ἐνθεῖς ὀξύην,
λαιόν τ' ἐπαιρε πῆχυν, εὐθύνων πόδα.
10	ΘΕ.	Ἡ παιδαγωγεῖν γὰρ τὸν ὀπλίτην χρεῶν ;
	ΙΟ.	Ὅρνιθος οὐνεκ' ἀσφαλῶς πορευτέον ¹ .
	ΘΕ.	Εἴθ' ἦσθα δυνατὸς δρᾶν ὅσον πρόθυμος εἶ.
	ΙΟ.	Ἐπειγε· λειφθεὶς δεινὰ πείσομαι μάχης.
	ΘΕ.	Σύ τοι βραδύνεις, οὐκ ἐγώ, δοκῶν τι δρᾶν.
15	ΙΟ.	Οὐκ οὖν ὄρᾳς μου κῶλον ὥς ἐπείγεται ;
	ΘΕ.	Ὅρῶ δοκοῦντα μᾶλλον ἢ σπεύδοντά σε.
	ΙΟ.	Οὐ ταῦτα λέξεις ἡνίκ' ἂν λεύσσης μ' ἐκεῖ ...
	ΘΕ.	Τί δρῶντα ; βουλοίμην δ' ἂν εὐτυχοῦντά γε.
	ΙΟ.	Δι' ἀσπίδος θείνοντα πολέμιων τινά.
20	ΘΕ.	Εἰ δὴ ποθ' ἤξομέν γε· τοῦτο γὰρ φόβος.
	ΙΟ.	Φεῦ·
εἴθ', ὦ βραχίων, οἶον ἡβήσαντά σε
μεμνήμεθ' ἡμεῖς, ἡνίκα ξὺν Ἡρακλεῖ
Σπάρτην ἐπόρθεις, σύμμαχος γένοιό μοι
τοιούτος· οἶαν ἂν τροπὴν Εὐρυσθέως
25 θείμην· ἐπεὶ τοι καὶ κακὸς μένειν δόρυ.

EURIPIDE

¹ Faire un faux pas est considéré comme un mauvais présage.

VERSION GRECQUE

LE CALVAIRE D'UN PARASITE

Un parasite expose ce qu'il a enduré lors d'un banquet.

- Ἰατταταιάξ, τίς ἦν ἡ χθὲς ἡμέρα ; Ἦ τίς δαίμων ἢ θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐρρύσατό
μ' ἐν ἀκαρεῖ μέλλοντα παρὰ τοὺς πλείονας¹ ἵεναι ; Εἰ μὴ γὰρ ἀναζεύξαντά με τοῦ
συμποσίου κατὰ τινὰ ἀγαθὴν τύχην Ἀκεσίλαος ὁ ἰατρὸς ἡμιθνήτα – μᾶλλον δὲ
αὐτόνεκρον – θεασάμενος, τοῖς μαθηταῖς ἐπέταττεν φοράδην ἀνελεῖν, καὶ ἤγαγεν ὥς
5 ἐαυτὸν οἶκαδε καὶ ἀπερᾶν ἐπηνάγκασεν, ἔπειτα ῥυῆναι φλέβα διατεμὼν τὸ πολὺ τοῦ
αἵματος ἐποίησεν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσεν ἀνεπαισθήτῳ με τῷ θανάτῳ διαφθαρέντα
ἀπολωλέναι. Οἷα γάρ, οἷα οἱ λακκόπλουτοι εἰργάσαντό με ἄλλος ἄλλοθεν περιττὰ
πίνειν καὶ πλείω ἢ κατὰ τὸ κύτος τῆς γαστρὸς ἐσθίειν ἀναγκάζοντες. Ὁ μὲν γὰρ
ἀλλᾶντα ἐνέσαττεν, ὁ δὲ κόπαιον εὐμέγεθες παρῳθεῖται γνάθοις, ὁ δὲ κρᾶμα, οὐκ
10 οἶνον, ἀλλὰ νᾶπυ καὶ γάρον καὶ ὄξος κερασάμενος, καθάπερ εἰς πύθον ἐνέχει. Αὐτίκα
λέβητας πιθάκνας ἀμίδας ἐμὼν ἀπεπλήρωσα, ὥστε αὐτὸν τὸν Ἀκεσίλαον θαυμάζειν
ποῦ καὶ τίνα τρόπον ἐχώρησα τοσοῦτον βρωμάτων φορυτόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ θεοὶ
σωτήρες καὶ ἀλεξίκακοι προὔπτου με κινδύνου φανερώς ἐξείλοντο, ἐπ' ἐργασίαν
τρέψομαι καὶ Πειραιεῖ βαδιοῦμαι τὰ ἐκ τῶν νεῶν φορτία ἐπὶ τὰς ἀποθήκας μισθοῦ
15 μετατιθεῖς. Ἄμεινον γὰρ θύμοις καὶ ἀλφίτοις διαβόσκειν τὴν γαστέρα, ὁμολογουμένην
ἔχοντα τὴν τοῦ ζῆν ἀσφάλειαν.

ALCIPHRON

¹ παρὰ τοὺς πλείονας : « auprès de la multitude », c'est-à-dire chez les morts.

VERSION GRECQUE

RÉPROBATION ET ÉDUCATION :

FINESSE DES ATHÉNIENS FACE À UN NOUVEAU RICHE

Ἐλθὼν¹ Ἀθήναζε, μάλ' ἐπίσημος καὶ φορτικὸς ἀκολούθων ὄχλῳ καὶ ποικίλῃ ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ, αὐτὸς μὲν ᾔετο ζηλωτὸς εἶναι πᾶσι τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ὥς εὐδαίμων ἀποβλέπεσθαι · τοῖς δ' ἄρα δυστυχεῖν ἐδόκει τὸ ἀνθρώπιον καὶ παιδεύειν ἐπεχείρουν αὐτὸν οὐ πικρῶς οὐδ' ἄντικρυς ἀπαγορεύοντες ἐν ἐλευθέρῳ τῇ πόλει καθ' ὄντινα τρόπον βούλεται μὴ βιοῦν · ἀλλ' ἐπεὶ κἂν τοῖς γυμνασίοις καὶ λουτροῖς ὀχληρὸς ἦν θλίβων τοῖς οἰκέταις καὶ στενοχωρῶν τοὺς ἀπαντῶντας, ἡσυχῇ τις ὑπεφθέγγετο προσποιούμενος λανθάνειν, ὥσπερ οὐ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀποτείνων · « Δέδοικε μὴ παραπόληται μεταξὺ λουόμενος ; Καὶ μὴν εἰρήνη γε μακρὰ κατέχει τὸ βαλανεῖον · οὐδὲν οὖν δεῖ στρατοπέδου. » Ὁ δέ, ἀκούων ἃ ἦν, μεταξὺ ἐπαιδεύετο. Τὴν δὲ ἐσθῆτα τὴν ποικίλην καὶ τὰς πορφυρίδας ἐκεῖνας ἀπέδυσαν αὐτὸν ἀστείως πάνυ τὸ ἀνθηρὸν ἐπισκώπτοντες τῶν χρωμάτων, « Ἔαρ ἤδη ; » λέγοντες καὶ « Πόθεν ὁ ταῶς οὗτος ; » καὶ « Τάχα τῆς μητρός ἐστὶν αὐτοῦ » καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ τὰ ἄλλα δὲ οὕτως ἀπέσκωπτον, ἢ τῶν δακτυλίων τὸ πλῆθος ἢ τῆς κόμης τὸ περίεργον ἢ τῆς διαίτης τὸ ἀκόλαστον · ὥστε κατὰ μικρὸν ἐσωφρονίσθη καὶ παρὰ πολὺ βελτίων ἀπῆλθε δημοσίᾳ πεπαιδευμένος.

LUCIEN

¹ Il s'agit du nouveau riche.

VERSION GRECQUE

Deux vieillards s'en vont danser

Tirésias est venu chercher Cadmos au palais. Revêtus de la tenue des bacchants, ils partent célébrer Dionysos dans la montagne.

	ΚΑΔΜΟΣ	Ἦκω δ' ἔτοιμος τήνδ' ἔχων σκευὴν θεοῦ· δεῖ γάρ νιν ὄντα παῖδα θυγατρὸς ἐξ ἐμῆς ¹ ὅσον καθ' ἡμᾶς δυνατὸν αὔξεσθαι μέγαν. Ποῖ δεῖ χορεύειν, ποῖ καθιστάναι πόδα
5		καὶ κρᾶτα σείσαι πολιόν; Ἐξηγοῦ σύ μοι γέρων γέροντι, Τειρεσία· σὺ γὰρ σοφός. Ὡς οὐ κάμοιμ' ἂν οὔτε νύκτ' οὔθ' ἡμέραν θύρσῳ κροτῶν γῆν· ἐπιλελήσμεθ' ἡδέως γέροντες ὄντες.
	ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ	Ταῦτ' ἐμοὶ πάσχεις ἄρα·
10		καγὼ γὰρ ἡβῶ κάπιχειρήσω χοροῖς.
	Κα.	Οὐκ οὐν ὅχοισιν εἰς ὅρος περάσομεν;
	Τε.	Ἄλλ' οὐχ ὁμοίως ἂν ὁ θεὸς τιμὴν ἔχοι.
	Κα.	Γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ;
	Τε.	Ὁ θεὸς ἀμοχθεὶ κείσε νῶν ἡγήσεται.
15	Κα.	Μόνοι δὲ πόλεως Βακχίῳ χορεύσομεν;
	Τε.	Μόνοι γὰρ εὖ φρονοῦμεν, οἱ δ' ἄλλοι κακῶς.
	Κα.	Μακρὸν τὸ μέλλειν· ἀλλ' ἐμῆς ἔχου χερός.
	Τε.	Ἴδού, ξύναπτε καὶ ξυνωρίζου χέρα.
	Κα.	Ἐρεῖ τις ὡς τὸ γῆρας οὐκ αἰσχύνομαι,
20		μέλλων χορεύειν κρᾶτα κισσώσας ἐμόν;
	Τε.	Οὐ γὰρ διήρηχ' ὁ θεὸς οὔτε τὸν νέον, εἰ χρὴ χορεύειν οὔτε τὸν γεραίτερον, ἀλλ' ἐξ ἀπάντων βούλεται τιμὰς ἔχειν κοινὰς, διαριθμῶν δ' οὐδέν' αὔξεσθαι θέλει.

EURIPIDE

¹ Cadmos est le père de Sémélé, mère de Dionysos.

VERSION GRECQUE

L'ami des dieux

Lors d'un banquet, Hermogène est invité à dire s'il a des amis puissants.

« Οὐκοῦν ὥς μὲν καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι τοὺς θεοὺς ἡγοῦνται πάντα εἰδέναι τὰ τε ὄντα καὶ τὰ μέλλοντα, εὐδηλον. Πᾶσαι γοῦν αἱ πόλεις καὶ πάντα τὰ ἔθνη διὰ μαντικῆς ἐπερωτῶσι τοὺς θεοὺς τί τε χρὴ καὶ τί οὐ χρὴ ποιεῖν. Καὶ μὴν ὅτι νομίζομεν γε δύνασθαι αὐτοὺς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν, καὶ τοῦτο σαφές. Πάντες γοῦν αἰτοῦνται τοὺς θεοὺς τὰ μὲν φαῦλα ἀποτρέπειν, τὰγαθὰ δὲ διδόναι. Οὗτοι τοίνυν οἱ πάντα μὲν εἰδότες πάντα δὲ δυνάμενοι θεοὶ οὕτω μοι φίλοι εἰσὶν ὥστε, διὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαί μου, οὔποτε λήθω αὐτοὺς οὔτε νυκτὸς οὔθ' ἡμέρας οὔθ' ὅποι ἂν ὁρμῶμαι οὔθ' ὅ τι ἂν μέλλω πράττειν. Διὰ δὲ τὸ προειδέναι καὶ ὅ τι ἐξ ἑκάστου ἀποβήσεται, σημαίνουσί μοι, πέμποντες ἀγγέλους φήμας καὶ ἐνύπνια καὶ οἰωνούς, ἃ τε δεῖ καὶ ἃ οὐ χρὴ ποιεῖν, οἷς ἐγὼ ὅταν μὲν πείθωμαι, οὐδέποτε μοι μεταμέλει· ἤδη δέ ποτε καὶ ἀπιστήσας ἐκολάσθην. » Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν· « Ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδὲν ἄπιστον. Ἐκεῖνο μέντοι ἔγωγε ἡδέως ἂν πυθοίμην, πῶς αὐτοὺς θεραπεύων οὕτω φίλους ἔχεις. » — « Ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Ἑρμογένης, καὶ μάλα εὐτελῶς. Ἐπαινῶ τε γὰρ αὐτοὺς οὐδὲν δαπανῶν, ὧν τε διδόασιν ἀεὶ αὖ παρέχομαι, εὐφημῶ τε ὅσα ἂν δύνωμαι, καὶ ἐφ' οἷς ἂν αὐτοὺς μάρτυρας ποιήσωμαι ἐκὼν οὐδὲν ψεύδομαι. »

XÉNOPHON

VERSION GRECQUE

Un maître différent des autres

Le jeune Scipion Émilien redoute d'être indigne de sa prestigieuse lignée. Il exprime ses craintes à Polybe, l'hôte grec de sa famille à Rome. Celui-ci lui répond avec bienveillance.

« Δῆλος γὰρ εἶ διὰ τούτων¹ μέγα φρονῶν. Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἡδέως σοι συνεπιδοίην ἑμαυτὸν καὶ συνεργὸς γενοίμην εἰς τὸ καὶ λέγειν τι καὶ πράττειν ἄξιον τῶν προγόνων. Περὶ μὲν γὰρ τὰ μαθήματα, περὶ ἃ νῦν ὁρῶ σπουδάζοντας ὑμᾶς² καὶ φιλοτιμουμένους, οὐκ ἀπορήσετε τῶν συνεργησόντων ὑμῖν ἐτοίμως, καὶ σοὶ κακείνῳ· πολὺ γὰρ δὴ τι φῦλον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἐπιρρέον ὁρῶ κατὰ τὸ παρὸν τῶν τοιούτων ἀνθρώπων. Εἰς δὲ τὰ λυποῦντά σε νῦν καὶ μάλιστα, καθὼς φῆς, δοκῶ μηδένα συναγωνιστὴν καὶ συνεργὸν ἄλλον εὑρεῖν ἢ ἡμῶν ἐπιτηδειότερον. » Ἔτι δὲ ταῦτα λέγοντος τοῦ Πολυβίου, λαβόμενος ἀμφοτέραις χερσὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ καὶ πιέσας ἑμπαθῶς· « Εἰ γὰρ ἐγὼ ταύτην, » φησὶν, « ἴδοιμι τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ σὺ πάντα ἄλλα δεύτερα θέμενος ἐμοὶ προσέξεις τὸν νοῦν καὶ μετ' ἐμοῦ συμβιώσεις· δόξω γὰρ αὐτόθεν εὐθέως ἑμαυτῷ καὶ τῆς οἰκίας ἄξιος εἶναι καὶ τῶν προγόνων. » Ὁ δὲ Πολύβιος τὰ μὲν ἔχαιρε, θεωρῶν τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ μεираκίου, τὰ δὲ διηπορεῖτο, λαμβάνων ἐν νῷ τὴν ὑπεροχὴν τῆς οἰκίας καὶ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἀνδρῶν. Πλὴν ἀπὸ γε ταύτης τῆς ἀνθομολογήσεως οὐκέτι τὸ μεираκίον ἐχωρίσθη τοῦ Πολυβίου.

POLYBE

¹ διὰ τούτων : reprend les craintes que vient d'exposer Scipion.

² ὑμᾶς : désigne Scipion et son frère.

VERSION GRECQUE

L'homme juste ne peut exercer le pouvoir

Lors de son procès, Socrate explique pourquoi il s'est occupé aussi peu que possible des affaires publiques de la cité.

Ἴσως ἂν οὖν δόξειεν ἄτοπον εἶναι ὅτι δὴ ἐγὼ ἰδίᾳ μὲν ταῦτα¹ συμβουλεύω περιῶν καὶ πολυπραγμονῶ, δημοσίᾳ δὲ οὐ τολμῶ ἀναβαίνων εἰς τὸ πλῆθος τὸ ὑμέτερον συμβουλεύειν τῇ πόλει. Τούτου δὲ αἰτιὸν ἐστὶν ὃ ὑμεῖς ἐμοῦ πολλάκις ἀκηκόατε πολλαχοῦ λέγοντος, ὅτι μοι θεῖόν τι καὶ δαιμόνιον γίνεταί, ὃ δὴ καὶ ἐν τῇ γραφῇ ἐπικωμῶδων Μέλητος ἐγράψατο. Ἐμοὶ δὲ τοῦτ' ἔστιν ἐκ παιδὸς ἀρξάμενον, φωνὴ τις γιγνομένη, ἥ, ὅταν γένηται, αἰεὶ ἀποτρέπει με τούτου ὃ ἂν μέλλω πράττειν, προτρέπει δὲ οὐποτε. Τοῦτ' ἔστιν ὃ μοι ἐναντιοῦται τὰ πολιτικὰ πράττειν. Καὶ παγκάλως γέ μοι δοκεῖ ἐναντιοῦσθαι· εὖ γὰρ ἴστε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· εἰ ἐγὼ πάλαι ἐπεχείρησα πράττειν τὰ πολιτικὰ πράγματα, πάλαι ἂν ἀπολώλῃ καὶ οὔτ' ἂν ὑμᾶς ὠφελήκη οὐδὲν οὔτ' ἂν ἐμαυτόν. Καί μοι μὴ ἄχθεσθε λέγοντι τάλῃθι· οὐ γὰρ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων σωθήσεται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλῳ πλῆθει οὐδενὶ γνησίως ἐναντιούμενος καὶ διακώλυνων πολλὰ ἄδικα καὶ παράνομα ἐν τῇ πόλει γίνεσθαι, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν τῷ ὄντι μαχούμενον ὑπὲρ τοῦ δικαίου, καὶ εἰ μέλλει ὀλίγον χρόνον σωθήσεσθαι, ἰδιωτεύειν, ἀλλὰ μὴ δημοσιεύειν.

Platon

¹ Socrate fait référence aux conseils qu'il donne sans cesse aux Athéniens qu'il rencontre.